

Lærd og studeret – i Jesu sår og vunder

En genfundet herrnhutisk salmedigter fylder 300 år

Af Jens Lyster

Der skulle gå 200 år, fra nattergalen i Wittenberg ophørte med at synge for folket, og til de wittenbergske triller gav ekko på dansk i en mand af folket. Til sin egen forundring vovede en jævn dansker at gå ind i kæden af lovprisere af nådestrømmen fra den korsfæstedes blødende hjerte.

Det kan vi nu læse om i en gammel bog, fundet på en containerplads på Als. Et ukendt herrnhutisk forfatterskab fra årene 1744-56, der bl.a. omfatter 180 salmer. Det giver os indblik i en personlig vækkelse i året 1744 i en 26-årig mand ved navn Peter Ernst. I en lidt ubehjælpssom selvbiografisk sang (nr. 129) beretter han i strofe 4-5 til melodien fra Luthers »Christ laae i Dødsens Baande« om sin kaldelse:

Aldrig kunde jeg tale nok
Om den nykiendte Frelser,
Og saa om hans Korsens flok
som Lammet troeligt elsker,
Det vist Nyt var for mig,
som har leved i sex og tive Aar,
men aldrig til saadant fornummen
Halleluja.

Som skeede Aar Et Tusinde,
Syv-Hunderet fire Fyrre-Tyve,
Da min' Øyen blev aabnede,
Og JESus mit hierte oplivde,
Udi et Aandlig under jeg gik,
der jeg i JESu Siide fik
Min Frelse at Beskue
Halleluja.

Ud fra levealder og årstal må vi konkludere, at vi i år kan fejre 300-året for digterens fødsel i 1718. I adskillige sange kredser han om den åndelige oplevelse, der i året 1744 gav ham en ny indsigt. Til melodien »Hvad kand os komme til for nød« hedder det i nr. 72 strofe 3-5:

Jeg blev bekiendt med ham gesvind,
Da jeg hans saar beskued,
det blev mig klart udi mit sind,
Der jeg hans naade sued,
Af vunderne paa fod og Lænd,
Som hand paa korset var udspend,
Det er hvad jeg vil synge.

Hand tog mig til sit ømme bryst,
Og klappet mine kinder,
Hand sagde med en venlig røst,
See! hvor mit blod udrinder,
Der i du toe dig gandske hvid,
Og stik [stil? skjul?] dig i min aabne Siid,
Saa est du vel bevaret.

Derom jeg synger nu paa stand,
Ey anden grund jeg haver,
End som min JEsus Gud og Mand,
Har givet mig de gaver,
At digte ham en nye sang god,
Som prise skal hans røde blod,
blandt folk og mange slægter.

Peter Ernst ser sig selv som begavet og benådet af Helligånden og derfor i stand til at se, hvor herligt og dejligt, enfoldigt og vigtigt Luther har sunget i sine salmer og især i »Christ laae i Dødsens Baande«. Luther har slået de toner an, som Peter Ernst nu skal spille op til.

I endnu en salme på melodien »Hvad kand os komme til for Nød«, nr. 172 strofe 10-12, får vi antydning, at den åndelige oplevelse i 1744 ikke kom uformidlet:

Jeg troer, den tiid jeg aldrig kand
Forglæmme, da han vakte,
Mig op af søvne, Gud og Mand

Saa kiærlig til mig sagde:
 Jeg har dig kjøbt med blod saa rød,
 Jeg gik for dig til korsets død,
 Derpaa du nu skal agte.

Det var et ret velsignet aar,
 Det var velsignet stunder,
 Da JESus kom med sine saar,
 Og lod mig sine vunder
 Besee med troens øyne klar,
 Ach! ja, det ret velsignet var,
 Jeg skal det aldrig glemme.

De sødskende som vidnet for
 Mig om min Frelser søde,
 Dem elsker jeg for JESu saar,
 Dem vil jeg kierlig møde,
 Og favne ind udi min arm,
 Ja trykke dem til bryst og barm
 I troens varme lue.

Inden vi hører nærmere om de søskende, der vidnede for Peter Ernst om Frelseren, skal den gamle bog beskrives. Det er et samlebind bestående af tre skrifter, alle forfattet af Peter Ernst. Det første og største skrift med i alt 128 blade, og det eneste med trykkeåret anført, bærer titlen:

JESu Saar og Vunders Frygt. det er Nogle Nye Psalmer Eller Messianiske Sange, Bygt paa de hellige Patriarchers, Propheters, Apostlers, og Lutheri grundvold Som er Jesus Christus Jacobs Gud, og Israels Frelsere hvilke er Eenfoldig af den Hellig Aand, I kraft Formedelst det ord Om JESu Død I en Levende kundskab, og kiendelse ved GUDs Naade, i Lammets Blods kraft og hans hellige Vunders hemmeligheders virkninger, Lys og Glands, erfaren og forrestillet af P. Ernst. Trykt i Aar 1756.

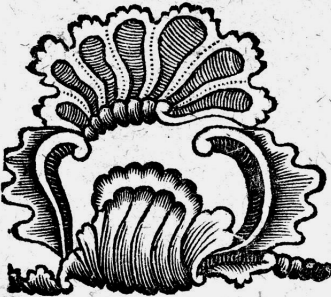
I en fortale på 22 sider, dateret »Den 12. May 1755. P.E.«, beretter digteren om sin kaldelse og den efterfølgende salmedigtning. Derpå følger 159 salmer af varierende længde. Adskillige rummer mere end 20 strofer. I nogle salmer er der forbønner for kongen, dronningen og den kongelige familie, men uden antydning af kongerøgelse. Har Peter Ernst mon fore-

Nogle faae

Psalmes,

Om
en arm Synderes
Raades Gang og Pleie
hos den tro Hyrde
Vor Korsfæste Frelser.

forfattede
af
P. E.

Findes til Kjøbs paa Waisenhusets Bøglade.

Dette udaterede tryk i et smukt layout, der som det eneste har imprimatur, og som rummer salmerne nr. 160-187 samt et alfabetisk register over samtlige salmer, kan tidligst være trykt i 1756 og næppe på det simple trykkeri i Tønder som de to andre skrifter.

stillet sig, at denne udgivelse skulle være et herrnhutisk alternativ til den officielle salmebog?¹

I forlængelse af dette skrift følger nu salmerne nr. 160-187 med dette selvstændige titelblad:

Nogle faae Psalmer, Om en arm Synderes Naades Gang og Pleye hos den tro Hyrde Vor Korsfæste Frelser. forfattede af P. E.

Skriftet er uden trykkested og -år, men dets titelblad oplyser, at skriftet »Findes til købs paa Waisenhusets Boglade«, altså forhandlet i København. Det er som det eneste forsynet med et imprimatur, som den herrnhutervenlige professor dr. Hans Otto Bang har lagt navn til. Efter salmerne følger register over salmerne, også dem i det første skrift.

Derefter følger med egen paginering og sidetællingen 4-174 et selvstændigt skrift:

Hiertens Bekiendskab med Gud og Lammet det er Et vidne om GUDs kierlighed, og Naade, formedelst vor Frelzers JESU Christi Blod og Hellige Saar og Vunders Salve. Erfaren af den Hellig-Aands Oplysning i JESU Blods og Lidelses kraft, Og eenfoldig forestillet I en levende Troens Erkiendelse, GUD, I den Korsfæstede Frelser til Ære og Lov. af P. Ernst.

Det er uden trykkested og -år, men indledes med en foretale, dateret »den 10. April 1755. P.E.«, hvor digteren fortæller om sin opvækst og ungdom. Derefter følger 11 kapitler, hvoraf kapitel II-VIII fortrinsvis er prosa (bl.a. syv daterede åndelige breve), men med indstrøede vers – digteren kan ikke nære sig – , mens kap. IX-XII rummer salmer og sange.

Vi får i de to forord og i de 180 salmer meget at vide om, hvordan digteren har det med sin Gud, den blodige Kristus på korset. Men intet om, hvem han er i borgerlig henseende, i kald og stand. Og intet om,

1 Et sådant var dog allerede i brug med den i 1743 udgivne og hyppigt optrykte *En liden Samling af adskillige Vers og Sange, til Opmuntring og Opbyggelse sammenskreven*. Peter Ernst må have kendt den, idet han, der i vid udstrækning gør brug af traditionelle melodier, i alt 52 forskellige, som bruges i Kingos og Pontoppidans salmebøger, gør disse syv undtagelser med henvisninger til den nævnte samplings herrnhutiske melodier: »Du blodig Brudgom«, nr. 136 og 147; »Guds Lam nu slagtet er«, nr. 169; »Jeg synger nu saa frydelig«, nr. 146; »Jeg vil vove«, nr. 53 og 144; »Naade er et saligt ord«, nr. 9 og 121; »Naar sielene sig ey vil bøye«, nr. 54, 61, 73, 75 og 78; »Udi Gethsemane«, nr. 103 og 153.

hvor i riget han bor. At det ikke er i Norge, fremgår indirekte af, at han i det første forord aftrykker et brev, som han har modtaget fra Norge, hvori taknemmelige brugere aflægger vidnesbyrd om, at hans tidligere trykte sange er blevet dem »ret kiere og angenem«. Peter Ernst kan for så vidt bo hvor som helst i Danmark. Han kendes hverken i Wibergs præstehistorie eller i Ehrencron-Müllers forfatterleksikon. Heller ikke i den store samling levnedsskildringer i Christiansfeld-arkivet eller i den afdøde herrnhuter-kender Anders Pontoppidan Thyssens arkiver. Den mulighed, at Peter Ernst skulle være et pseudonym – den alvorlige klippe? – kan udelukkes. Et navneskjul rimer ikke med, at syv salmer, der begynder med bogstav P, er akrostikon-tekster, hvor udhævede begyndelsesbogstaver danner navnet PETER ERNST. F.eks. nr. 66:

På messianisk vis jeg nu vil leve,
 og for Guds ansigt skal mit hjerte svæve.
 Een herre stor jeg har, ja, over måde,
 I søskend' se ham an, thi han er nåde.
 Til Himmelen vi går med fryd og glæde,
 han os erhverved' har et blodigt sæde.
 En konge har vi, som os kan bevare
 i sine blodig' sår fra alle farer.
 Råd, trøst, frimodighed han os vil give,
 at vi kan et med ham i troen blive.
 Et lys han tænder an i vore hjerter,
 det gør den Helligånd i Lammets smerter.
 Ransager da og prøver eders veje.
 Det gamle sind kun bort! Bort syndedeje! [dvs. løsaagtig
 kvinde]
 Ny sind og hjerter Lammet os skal skænke,
 vor Jesus vil vor sjæl med blod bestænke.
 Skum, falskhed, hyklari må slet bortvige,
 når vi på Golgata til Lammet stige.
 Tænk på mig arme orm, o Jesus søde,
 forlad mig ikke, thi du for mig døde.

Sådanne akrostika var mode sidst i 1500-tallet, men umoderne på Peter Ernsts tid, så han må have hentet inspiration fra gamle salmebøger. At han fejlagtigt tilskriver den bøhmiske Jan Hus forfatterskabet til »Jeg raaber til dig, o Herre Christ«, tyder på, at han har ejet en salmebog fra sidst i 1600-tallet, hvor denne fejlopfattelse var gængs. At Peter Ernst fra 5. strofe af »Christ laae i Dødsens Baande« kan citere en gammel

stavemåde »den mordener kand os ey røre« og ikke »den mordere« som i Pontoppidans salmebog fra 1740, tyder i samme retning. På den anden side kan han i *Hiertens Bekiendskab* side 47 bringe et længere citat fra Carl Henr. Bogatzskys *En gylden Skat-Kiste*, der udkom på dansk året forinden, i København 1754, så han har kendt tidens fromhedslitteratur. Side 48 citerer han Chr. Scrivers (1629-93) *Sieg Bette*, der ikke vides oversat til dansk, så han må også have læst tyske skrifter.

Formentlig har han på det sted, hvor han bor, kunnet hente herrnhutisk sjæleføde fra omrejsende emissærer eller fra stedlige troende brødre og søstre, siden han i en ovenfor citeret salme med taknemmelighed nævner »de søskende som har vidnet for mig om min søde frelser«. I *Hiertens Bekiendskab* side 11-12 beretter han om et lykkeligt møde

med en rædelig Hustru [retsindig kvinde] som var oplyst af den Hellig Aand paa JEsu Død og Blod, Hun fortalte mig al hendes førelse fra først og tilsidst, og det var ret levende for mig alt hvad som hun sagde af hendes ærlige hierte, nogle gange var hun saa bekymret og bange og hun vidste ingen raad paa jorden, Men da kom der en røst i hendes hierte som sagde »Det er betalt«, nemlig JEsus havde betalt for alle hendes synder ... Hun var saa munder [munter] og glad i HErren, At jeg forundret mig derover, Ja! hun glædte sig ogsaa over mig meget Thi jeg sagde hende mit hiertes tilstand, Hvor over hun var fornøyet og tænkte ved sig selv, Morgen Stiern JEsus Christus frembryder nok i dit hierte med sine klare straalere ... Her kunde jeg erfare hvorledes Frelseren JEsus fører sine Børn. Den ene Siel glæder sig over den anden og det var mig til stor velsignelse, og efter den tiid har vi talet tiid og ofte derom med hverandre og glæddet os i HErren vor Gud, som gik i døden for os.

En anden gang opsøger han en gudfrygtig skoleholder, der fascinerer ham med »et besynderlig stille væsen« og han betror ham sit anfægtede sind. Da sagde skoleholderen:

Min Broder, du maatt nok see til hvorledes dit hierte er beskaffen om du søger Frelseren og skienker ham dit hierte thi hand har dyrt kiøbt dig med sit Blod, bed Dag og Nat til Gud, for JEsu død skyld at du kand vorde en Synder, som har sin bolig i JEsu blodige Vunder, bed den Hellig Aand om oplysning i Christo, at du kand blive et lem paa JEsu legeme etc. Denne taale [tale] var mig ret kier, og kom mig til stor velsignelse, hand læste og nogle Psalmer

for mig af Brorsons PsalmeBog om Omvendelsen, og efter den tiid fik vi et sind, og talede med hverandre om HERrens vey. En halv dag om Sommeren var for os som to Timer, saa fornøyleligt var det at handle om Frelserens sag, og han tog mig med sig hist og hid, hvor han gik til andre rædelige [retsindige] Siele, og vi var glade i HERren (*Hiertens Bekiendskab*, s. 13-14).

Denne bemærkelsesværdige episode er dels et tidligt vidnesbyrd om, hvorledes Brorsons salmer om omvendelsen, nr. 108-118 i *Troens Rare Klenodie*, 1739, er blevet læst til opbyggelse. Dels får vi indblik i, hvorledes et ung menneske inddrages i den herrnhutiske søskendeflok.

Forordet til *Hiertens Bekiendskab med Gud og Lammet* beretter om digterens vej til den usigelige glæde at blive bekendt med Guds Lam. Da han skulle til sin første nadver, da rørte Helligånden hans hjerte, og han tænkte:

Ach! kunde jeg holde HERrens ord og lyde min Gud, saa var jeg vel. Her kom mig et Spørsmal for i min Catechismo som lyder saaledes: »Haver du holdet noget af Guds Bud og Befalning? Ja, noget: Gud skee Lof for sin Naade«. Hvorved jeg stod stille og spurgte mit hierte: Har du holdet noget af Guds Bud? Hvad siger du dertil min Siel? Da kom det svar Ach ney! du har intet holdet om endskiønt du har holdet noget udvortes, saa er dog dit Hierte fuld af alt det som er imod Guds Lov.

Den samvittighedsplagende katekismus, som er hans åndelige bagage og nu bringer ham i anfægtelse, kan ud fra det præcise citat identificeres som Jørgen Lauridsen Aaskovs *Catechismi Børns Aandelig Melck og Tyggetmad*, 1679², en pædagogisk anlagt udlægning af Luthers lille katekismus, formet i enfoldige spørgsmål og gensvar.

Dette citat bringer os faktisk et skridt nærmere en geografisk placering af Peter Ernst. Hvis han er født i 1718, må han være konfirmeret i perioden 1732-35, altså før konfirmationens indførelse i kongeriget den 13. januar 1736. I hertugdømmerne var konfirmationen imidlertid indført allerede sidst i 1600-tallet, så det er åbenbart dér, Peter Ernst hører hjemme. Hvilket for øvrigt forklarer germanismen i hans sal-

2 Der kendes fem oplag. Citatet findes i udlægningen af det 10. bud. For identificeringen takker jeg cand. theol. Finn B. Andersen. Aaskovs katekismus inddrages og citeres i Charlotte Appel: *Læsning og bogmarked i 1600-tallets Danmark*, I, s. 181 og 183-184 som dokumentation for læsefærdighed hos almuens ungdom.

mer: »Saa vunder-haft«, nr. 51 str. 7; »For nøylig [neulich], nr. 105 str. 9; »En Jungfru«, nr. 106 str. 8; »Din Dorne-Krands it smykke er«, nr. 110 str. 6.

Det blev en slægtsforsker, Bodil Madsen i Nyråd ved Vordingborg, der opsporede Peter Ernst og endegyldigt identificerede ham: Han var såmænd skrædder og boede i landsbyen Blæsborg i Ketting Sogn på Als. En lakune i Kettings kirkebog i perioden 1707-35 afskærer os fra nøjagtig fødselsdato. Men den 26. februar 1741 døbes i Ketting Kirke sønnen Ernst, der konfirmeres i 1757, 16 år gammel. Og den 30. maj 1793 døde Peter Ernst i Blæsborg, 70 år gammel. Det sidste er næppe rigtigt, for det ville betyde, at han skulle være født i 1723. Så mon ikke kettingpræsten i skyndingen har skrevet 70 for 75? Herregud, kun en skrædder! Intet i kirkebogen røber, at Peter Ernst var en digter af og om Guds nåde.

Det er der imidlertid andre arkivalier, også fremdraget af slægtsforskeren Bodil Madsen, der antyder: I Christian Knudsens håndskrevne *Topographiske Samlinger til de alsiske Sognes Historie, XI. Deel*, dateret 3. 12. [18]61, Ny kgl. Samling 2683 4to omtales side 69-70 ni kådnersteder i Ketting. Ved det tredje hedder det: »Ernst Petersen Anno 1790: Klaus Jensen Ærøbo: 1 tønne land. – Ernst Pedersen var en Herrnhutter og skrev flere Psalmer og aandel. Sange i denne Retning. – ». Vi skal hertil bemærke, at Christian Knudsen i 1861 citerer et 71 år gammelt dokument, der primært har med matrikler og regnskaber at gøre og kun i forbifarten oplyser, at kådneren har den særhed at skrive salmer. Der kan nemt være sket en sammenblanding af sønnen Ernst Petersen og hans af-fældige 72-årige far Peter Ernst, ikke mindst hvis faderen nu bor i aftægt hos sønnen og måske har overdraget sønnen at sælge restlageret af hans skrifter. Vi må hermed konkludere, at Peter Ernst omsider er identificeret.

Han havde ellers gemt sig eftertrykkeligt både i levende live og efter sin død. Som herrnhuter i Danmark gjorde man klogt i at holde en lav profil for ikke at komme i myndighedernes søgelys. For at ramme herrnhuterne forbød Konventikelforordningen af 13. januar 1741 alle gudelige forsamlinger, der ikke skete under præstens tilsyn. Nye forordninger i 1744-46 forbød rejser til tyske menigheder (Herrnhut og Marienborn) og lukkede riget for fremmede emissærer og herrnhutiske lærere, der opholdt sig hos private.³

3 Reskripterne er senest omtalt i Jens Rasmussen: *Vækkelser i dansk luthersk fællesskultur: Andagtsbøger og lægmandsforsamlinger (1800-1840)*, Odense 2016, s. 55-57, jf. Jørgen Lundbye: *Herrnhutismen i Danmark*, København 1903, s. 74-79 og 103.

Det er altså ikke en tilfældighed, at der ikke er anført trykkested for Peter Ernsts skrifter. Det første og sidste skrift, der ikke har imprimatur, må betragtes som illegale tryksager. Det dårlige og stedvis ulæselige tryk og sjusket korrekturlæsning giver mistanke om et provinsbogtryk. Efter at Peter Ernst er lokaliseret til Sønderjylland, er det nærliggende at søge hans bogtrykker i Tønder. Et af de anvendte træsnit, et øje, hvorfra det stråler ned over bladranker, genfindes i H.A. Brorsons *Nogle Psalmer om Troens Kamp og Sejr*, trykt af Herman Hinrich Rotmer i Tønder 1735. I perioden 1753-70 hed bogtrykkeren i Tønder Johann Anthon Reinholdt.⁴ De røskener, der anvendes til indramning af et træskåret Lam med glorie i Peter Ernsts *Jesus Saar*, genfindes alle i den *Bibelsk Haand-Bog*, der tryktes af Reinholdt i 1757.

Efter nu at have sandsynliggjort, at Peter Ernst fik sine skrifter trykt af Reinholdt i Tønder, kan samme opdagelse måske også forklare, hvorfor Peter Ernsts forfatterskab kun er overleveret så sparsomt, og hvorfor der ikke kendes senere skrifter af Peter Ernst. I 1762 fik Tønder magistrat af overkonsistoriet på Gottorp Slot pålæg om at inddrage alle »Herrnhutiske Psalmer af fordægtigt Indhold«, som måtte ligge hos byens bogbindere og bogførere.⁵ Ved den lejlighed har øvrigheden på gejstlighedens initiativ gennemført en razzia i Reinholdts trykkeri, og hele lageret er blevet konfiskeret. Et sådant indgreb fra øvrighedens side har eftertrykkeligt kunnet give en fattig skrædder i Blæsborg et både psykisk og økonomisk knæk, som han aldrig forvandt. Det kan være forklaringen på, at den salmedigtning, der begyndte så lovende i 1744 og med så stor entusiasme, aldrig satte sig spor i den efterfølgende herrnhutiske salmetradition.

Vi har kun Peter Ernsts egne ord, i forordet til *Jesus Saar*, 1756, for, at hans salmer har vundet udbredelse, idet han skriver: »Ved disse Psalmers fremgang har jeg seet og erfaret Frelserens besynderlige Naadegierninger for mine Øyne, i det første jeg lod nogle faa trykke«. Vi må forestille os, at han ligesom Brorson inden udgivelsen af *Troens Rare Klenodie* har ladet sine sange trykke som skillingsviser. Peter Ernst noterer sig, at man »i almindelighed antog dem af nysgierrighed«, dog var der »mange rædelige [retsindige] Siele som antog dem med stor begierlighed«, men andre fik ingen kærlighed til dem. Det sidste gælder formodentlig ket-

4 Grethe Larsen: *Danske Provinstryk 1482-1830. En bibliografi*, IV, Sønderjylland, 1998, s. 109-110, 119-122.

5 H. Hejselbjerg Paulsen: *Sønderjydske Psalmesang 1717-1740. Fra Ægidius til Pontoppidan. En kirkehistorisk undersøgelse*, Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 27, Christiansfeldt 1962, s. 299.

tingboerne, siden han i den forbindelse »i hu kommer Frelserens ord, naar han siger: En Prophete gielder intet i sit eget Fædrene Land, Matth. 13,57«. Men folk i sognet er åbenbart kommet på andre tanker, for »efter nogen tids forløb, da de Sange er gaaet fort i Lys og Naade paa andre steder vit borte, hvor der er et deyligt vidne aflagt om dennem ... er de sandeligen blevet dem saa kiere«. Derpå aftrykker han i sin fulde ordlyd et brev fra en taknemmelig norsk broder, som han ikke kender og som ikke kender ham, men som overstrømmende skriver, at da »dine Sange kom mig for Øyne, fant jeg en hiertelig høyagtelse Respect og ærbødighed for den Aands Kraft og Naade dig er meddeelt ... uagted jeg ikke vidste hvad eller hvem du var af stand og vilkor, jeg føeler et samfunds og foreenings Baand i mit hierte mellem dig og mig samt alle dem, som henhører med os til Lammets Side«.

Peter Ernst afslutter sit forord med at sammenfatte om sine salmer, at

jeg har lærd og studeret dem ud af JEsu allerhelligste Vunder og Saar som er min Bibel. Spør nogen hvor jeg har bekommet de Sange, da svarer jeg: I min Frelseres JEsu Christi fem Vunder, hvori jeg læser hver dag. der er nok at finde for min Siæl, naar Jesum er kun i mit hierte, hvad skiøtter jeg om andre ting, hans Blod og Død, hans Vee og Smerte, hans Vunder og hans Sides sting, det er den grund jeg bygger paa og kand med alting vel bestaa.

Peter Ernst lægger ikke skjul på, at han er lærd og studeret. I modsætning til de statskirkepræster, der er blevet grumme lærde ved at studere udenomsværkerne omkring evangeliet på de statsanerkendte universiteter i Kiel og København, Jena og Halle, har Peter Ernst studeret evangeliets pointe på Frelserens eget universitet i Blæsborg, og fra de studier stammer hans sange.

Eftersom de kongelige forordninger ikke tillod lægfolk at kritisere statskirkens præster, måtte kritikken pakkes ind i bibelske gevandter. Som det sker i nr. 95, om ypperstepræsternes forhør over Jesus skærtorsdag:

Her staar du for de lærde mænd,
Og er for dennem ret ukiend,
De vide skriften, men Guds Lam
De kiende ey, det er en skam.

Ach! hvordan har de Præster lærd,
 Det er jo gandske reent forkert,
 at vide skriften og ey see
 Paa denne søde Frelser.

Saa gaaer det og i denne tiid,
 Mand lær, studerer ret med fliid,
 Men JESu vey forbi de gaaer,
 Og følger ey hans fodde-spor.

Gud lære mig og hver en siel,
 At kiende den Immanuel,
 Som stod i striden mandelig
 Og skienkte os sit himmerig.

Det præstespejl, der i denne salme hænger de falske præster ud, udpeger til sidst de rette præster, der kender den stridende Kristus. Det er den søskendeflok af uforfærdede kristne, som vidner om Frelseren. De »himmellærde«, der har studeret evangeliets pointe i Jesu sår og vunder:

Sødskende i JESu blod,
 Staaer kun fast paa troens fod,
 Som een Mand vi blive ved,
 Vores Frelasers trofuldhed ...

Vi har HERrens Aand og sværd,
 Vi er af de himmel-lærd,
 Nu vi synge Lammets sang
 Saa det gir en yndig klang,
 Vi blir rensed og giort frie,
 JESus baner livets stie,
 Synd og død vi gaae forbie. Nr. 68 str. 14 og 16.

Ovenstående bidrag er tænkt som appetitvækker på et kirkehistorisk interessant forfatterskab, der engang må have cirkuleret i lukkede kredse rundt om i Danmark og Norge, først som skillingsviser og siden som kompilerede småskrifter.

Det unikke samlebind med de tre skrifter er for nylig af finderens familie overdraget til Det Kongelige Bibliotek. Forinden har jeg fået lov til at digitalisere hele forfatterskabet med henblik på udgivelse.

300-året for digterens fødsel må være en god anledning til en udgi-

velse af det 400 sider store forfatterskab, der rummer salmer af langt højere kvalitet end de kuriøse smagsprøver, som jeg af biografiske grunde har meddelt ovenfor. Udgivelsen vil nok ske på eget forlag i et lille beskedent oplag og til den billigst mulige pris. Udgivelsen bliver med nøjagtig bibeholdelse af de mange særprægede, måske dialektale stavemåder, talrige trykfejl og vanvittige tegnsætninger. Interesserede købere kan kontakte mig og høre nærmere via jensblyster@gmail.com

Resume

Von der Leidenbeschreibung in Luthers »Christ lag in Todesbanden« beeinflusst und mit dem Ausgangspunkt in der Herzwunde des ge-creuzigten Heilands fängt ein 26-jähriger Peter Ernst irgendwo im Königreich im Jahre 1744 an, Lieder zu schreiben. Insgesamt 180 herrnhutische Lieder.

Das wissen wir, nachdem ein Sammelband mit seinen drei Schriften aus den Jahren 1755-56 auf einer Mülldeponie auf der Insel Alsen in Nordschleswig gefunden ist. Peter Ernst schreibt dänisch, doch mit vielen Germanismen. Seine Melodiehinweisen sind meistens auf die alte dänische Liedertradition, und nur sieben nehmen auf das dänische Liederbuch der Brüdergemeinde Bezug.

In zwei Vorworten und in einigen Liedern berichtet Peter Ernst über seinen pietistischen Hintergrund und über seine fröliche Erweckung im Jahre 1744, die von Begegnungen mit herrnhutischen Persönlichkeiten und H.A. Brorsons neue Liedern erregt wurde. Er berichtet, dass seine frühen Lieder durch Flugschriften weit verbreitet wurden, und dass er dankbare Äusserungen dafür auch aus Norwegen bekommen hat.

Seine Anonymität und verborgenes Leben ist gewiss darin begründet, dass die Herrnhuter von der Behörde oft beleidigt wurden, weil sie sich gegen die Staatskirche kritisch äusserten. Und ganz kritisch gegen die Geistlichkeit war Peter Ernst wirklich in einigen Liedern. Endlich wird seine Identität enthüllt. Er war ein Schneider in Ketting Gemeinde in der Insel Alsen, nur fünf Kilometer von der Mülldeponie, wo sein Verfasserschaft gefunden wurde.

Im Jahre 2018, im 300-Jahre des Dichters Geburt, ist eine Herausgabe der ganzen Verfasserschaft in 400 Seiten geplant.